

Johannes ter Beek (Johan Terbeek)

Ter Beek, geboren in Zutphen op 2 november 1696, werd op 2 april 1721 'na aanroeping van Gods Naam (...) in de vreesse Gods en tot het beste van deese Gemeente' beroepen en korte tijd daarna bevestigd door Martinus Cremer, predikant te Emmerich. Bij de bevestiging werden hem de handen opgelegd door de predikanten Nederberg uit Brienen en Corneli uit Huijssen. Ter Beek worstelde meermalen geruime tijd met 'lichaams swakheden'. Op 14 juli 1762 stierf hij en werd in de kerk vlak 'op het Choor voor de Predikstoel' begraven.

Conflict tussen Ter Beek en een gemeentelid

Op 6 maart 1729 gaf op een speciaal bijeen geroepen kerkenraadsvergadering 'Prediger' (dominee) Ter Beek 'aan de Heren en Broederen klaaglijk te kennen' dat een gemeentelid, Margriet Passen, hem op straat belasterd had en 'in tegenwoordigheid van Onroomsche en Roomsche so te schelden, alsof de Prediger een gansch Godloos en Godvergeten mensch was'. De kerkenraad (het 'Eerwaarde Consistorium') vond dat de dominee zich terecht beledigd voelde: de ongehoorde manier van doen van mevrouw Passen diende ertoe

'om de stigtinge van den Prediger, waar aan de gansche Gemeente so veel gelegen is, weg te nemen en onse religie onder Paapse kleinachtinge te brengen'. De kerkenraad stuurde de 'custos' (koster) naar mevrouw Passen om haar te ontbieden met het doel haar volgens de 'heijlsame Kerkenorde over hare gegeve ergenisse met broederlijke bescheidenheijt te rede te stellen en tot verbetering van de-selve aan te manen'.

Mevrouw Passen gaf aan

'dat sij in Consistoris niets te doen hadde en sode Heren haar wat te seggen hadden, dat de Heren dan bij haar konden komen'. De kerkenraad behield zijn kalmte en besloot haar nogmaals uit te nodigen. De koster ging opnieuw op pad en vroeg mevrouw P. de volgende dag voor 'de Heren opsieners der Gemeente' (ouderlingen) te verschijnen. Zij antwoordde evenwel dat ze beslist niet zou komen, zelfs niet als ze tienmaal geroepen zou worden. 'Alhoewel nu sulc ene impertinente manire van antwoorden aan E Kerkenraad onverantwoordelijk, en op sig selven censurabel is in een Littmaat voorn. daar deze selve vrou (...) in voorgaande tijden so vele weldaden tot haar onderhoud van de voorstanders deze Gemeente heeft genoten, so hebben egter de Heren en Broederen de sagste weg wel willen inslaan, en haar alvorens eer men nog tot enige Kerkelijke censure ((tuchtmaatregel) heeft willen treden, voor of door ijmand van de Heren en Broederen op ene vriendelijke wijze laten erinneren wat en hoedanige straffen sij ingevolge van onse Heijlsame Kerken Orde in gevallen van verdere halsstarrigheden te wagten heeft'.

Twee heren zochten namens de kerkenraad mevrouw Passen op.

Het gewenste resultaat bleef uit. Een ouderling deed nog een poging mevrouw tot inkeer te brengen. Tevergeefs. Omdat mevrouw Passen in de ogen van de kerkenraadsleden 'als eene waderspennige' is die 'door generlei sagte middelen tot reden is te brengen', moest de koster haar gaan aanzeggen 'dat sij sig van de Tafel des Heren (het avondmaal) sou hebben te onthouden tot er tijt toe dat sij sig ordentelijker soude komen te gedragen'. Mevrouw Passen liet het er niet bij zitten. Ze beklagde zich bij de classis (het bovengemeentelijk bestuur van gemeenten in dezelfde regio) over de in haar ogen onwettige en onrechtvaardige handelwijze van de kerkenraad. Het pakte voor haar anders uit dan ze gedacht had. Op 15 mei billijkten de afgevaardigden van de classis de opstelling van de kerkenraad en legden mevrouw Passen op

'om wegens de gepasseerde scheltwoorden aan Ds Prediger satisfactie (genoegdoening) te geven en openlijk voor de gansche Hoog Eerwaarde Vergadering excuus en vergiffenis van sijn E te vragen en voor het toekomende beterschap te beloven'.

Nadat mevrouw Passen dit gedaan had, vergaf de dominee haar.

Ordeverstoring 1731

Uitzichtloze armoede leidde soms tot het openlijk aanklagen of uitschelden van diegenen die verantwoordelijk waren voor armenzorg. Op een speciaal bijeengeroepen vergadering van het 'Consistorium' op 19 maart 1731 gaf dominee Ter Beek

‘met weedom sijnes herten en met droeffenisse klaaglijk te kennen hoe dat Vrou Dorsman door den Bosen sig in so verre heeft laten vervoeren dat sij met verwerpinge en van alle ontsag voor onse aansienlijke Gemeente niet alleen maar ook van alle vrese voor God en eerbied voor Sijn Woord, sig niet heeft ontsien sig als een openbare Sathan te gedragen en gedurende den tijt van den openlijken Godsdienst in de kerke openlijk opschuddinge, ontstichtinge en ergernisse te veroorsaaken. Ende dat wel met die boosaardige intentie om den Leeraars selven voor de volle vergaderinge in sijne agting en stigting te krenken door hem in het openbaar onbetamelijke dingen te laste te leggen en te tragten ook anderen tegen hem gaande te maken.’

Ds. Ter Beek verzocht het consistorie (de kerkenraad) de ‘boosheyt’ van mevrouw Dorsman te be-teugelen, zodat de gemeente niet nog eens door zo’n handelswijze ‘ontsticht’ en hij bij de uitoe-fening van zijn ambt gehinderd zou worden. Enkele leden van het consistorie stelden voor een com-missie in te stellen om de zaak te onderzoeken en af te handelen. De predikant vond zo’n commis-sie overbodig. Het was immers voor ieder duidelijk wat er was gebeurd. Bovendien zou nergens ter wereld zo’n oproerige handelswijze goed gepraat worden. Het consistorie verzocht daarop de koster mevrouw Dorsman uit te nodigen om voor het consistorie te verschijnen. Mevrouw Dorsman kwam. Het consistorie vroeg haar ‘haar grove zonde en gegeven ergernis’ onder ogen te zien. Mevrouw Dorsman wilde van geen zonde of misdrijf weten en ook geen vermaning of bestraffing daarvoor aannemen. Ze verdedigde zich krachtig en vertrok.

Enige tijd later verscheen mevrouw Dorsman uit zichzelf opnieuw voor het consistorie. Ze had zich nog eens beraden en gaf nu toe, dat ze zich onbehoorlijk had gedragen. Dominee Ter Beek zei er blij mee te zijn en voegde er aan toe ‘dat hij hare sonde op hare bede tienmaal liever vergaf, als sij hem daer om was versoekende.’ Mevrouw Dorsman vroeg en kreeg vergiffenis. Voor ze weer naar huis ging, vermaande de predikant haar, dat ze niet vergeten en nalaten zou zich in het ver-borgene voor God te verootmoedigen en Hem waarachtig berouw en genadige vergeving voor haar zonden zou vragen. Op 5 oktober 1736 overleed mevrouw Dorsmans. Ter Beek vroeg de ouderlingen naar aanleiding hiervan waakzaam te zijn. Mogelijk vreesde hij enige onrust bij haar begrafenis.

Op 7 december 1738 deed dominee Ter Beek weer zijn beklag bij de kerkenraad. Nu betrof het ‘onbandige jongens en kinderen’ van gemeenteleden. Tijdens de kerkdienst eisten ze met hun ‘storende geraas en geruchte’ alle aandacht op.